

HASAN BASRİ YALÇIN

Orduyu yeniden yapılandırmak

A slında içinden geçtiğimiz süreç sadece ordunun değil tüm devletin yeniden yapılandırılması gerektiğini gösterdi. Yeni bir devlet, yeni bir anayasa, yeni bir güvenlik sektörü ve bunların içinde yeni bir [ordu](#). **Tarihi bir dönemeçteyiz.** Geçici tedbirlere değil kökten çözümlere ihtiyaç var. Bunun için de uygun bir toplumsal ve siyasal zemin mevcut. Bu nedenle kurumsal, idari, kültürel ve bireysel tedbirler almak yerine yapısal düzenlemeler yapılması gerekir. **Ordunun bu konumdan bütünüyle çıkartılması için yeniden yapılandırılması şart.**

Hükümet oldukça çarpıcı adımlar attı. Atmaya devam edecektir. Fakat bu konuda uzun vadeli çalışmalara ve önerilere de ihtiyaç olacaktır. Fakat şimdiye kadar ortaya bütünlüklü bir plan sunan olmadı. Etraftaki en iyi niyetli tekliflerin bile şimdilik birçoğu yetersiz ya da gereksiz. Bazıları da belli bir kavramsal çerçeveye oturmadığından iç tutarlılıktan yoksun. Mesela kimileri orduya ve topluma daha fazla demokrasi eğitimi verilmesi gerektiğini söylüyor. **Halbuki insanlara demokrasinin kıymetini öğreterek darbeciliği veya cuntacılığı engelleyemezsiniz.** Kimileri Genelkurmay'ın Milli Savunma Bakanlığı'na bağlanması fikrini dile getiriyor. Fakat kimse bunun darbeciliği nasıl engelleyeceğini açıklamıyor. Kimileri ordunun anayasal konumunu düzenlemekten bahsediyor. Halbuki darbe hukuka göre veya hukuk nedeniyle yapılmaz. Kışlaların şehir dışına çıkartılması gerektiği düşünülüyor. Çok doğru fakat yeterli değil. Çünkü darbeciler helikopterlerle ve tanklarla süratli bir şekil şehre gelebiliyor.

Polis güçlendirilmelidir. Tabii ki fakat bu da tek başına yeterli değildir. Polis hiçbir zaman tank gibi ağır silahlarla donatılmayacak. MİT güçlendirilmeli. Doğru fakat o da yeterli değil. Askeri liseler kapatılmalı. Doğru, bu kurumlar darbeci zihniyeti besliyor. Ama darbencilik ileri yaşlarda da öğrenilir. Yeter ki fırsatı bulunsun. Genelkurmay Cumhurbaşkanlığı'na bağlanmalıdır. Tabii ki doğru ve gerekli fakat cuntacı darbeleri önlemek için yeterli değil. Ordu içindeki cuntacılar zaten Genelkurmay Başkanı'ndan habersiz de cuntacılığa girişebilir. Siyasetin ordu üzerindeki denetimi artırılmalı. Kesinlikle doğru ve şart fakat siyasetin gözünden kaçanları da kontrol altında tutabilecek insan unsurunun dışında kontrol mekanizmalarına ihtiyaç var. Yani kısaca darbeler kurumlara ya da kişilere güvenerek tek başına engellenemez. **Fırsat doğarsa her kurum ya da kişi darbe zihniyetiyle zehirlenebilir.** Bu nedenle darbeyi önleyecek yapısal tedbirler devreye sokulmalı. **Ordu öyle bir mantığa göre yapılandırılmalı ki darbe veya cunta istenirse bile yapılamayacak hale getirilmeli.** Basit, nihai ve mutlak bir çözüm bulmak elbette mümkün değil. Fakat işe yarar bir sistem kurmak kesinlikle mümkün.

İki farklı model

Bu alanda iki muhtemel ve birbirinin alternatifi sistemden bahsedilebilir: merkezileşme veya

merkezileşmeyi engelleme. Birincisi tercih edildiğinde ordunun tektipleşmesi sağlanır. Gücün tek bir merkezde toplandığı sıkı ve disiplinli bir hiyerarşi kurulabilir. Bu mantığa göre ordunun kilit noktalarını tutan siyaset ordunun hepsini kontrol edebilir. Fakat bu yapı tek sesli olacağından emir komuta zinciri halinde sürekli siyasete baskı yapabilecek bir güce ulaşır. Örneğin zayıf bir Cumhurbaşkanı döneminde ordunun tepe ismi çok güçlenecek ve 12 Eylül veya 28 Şubat tarzı sonuçlar doğuracaktır. Ayrıca merkezi ordunun içinde de sızma olabildiğini gördük. **FETÖ orduya tek merkezli olmasına rağmen 80li yıllardan bu yana hep sızmış. Hatta kilit noktaları ele geçirmiş.**

Bunun alternatifi ise merkezileşmeyi ortadan kaldırmaktır. Böylece ordu tektipleşip siyaset üzerinde baskı yapacak hale gelemeyecektir. Fakat bu durumda da cuntacı gruplar orduyu ele geçirmeye yönelik çabalara hız verecektir. Merkezi yönetimin zayıf olduğu bir orduda emir komuta zincirinin zayıflaması farklı grupların kendilerine alan açma çabalarına hız verecektir. Hizipleşme olacaktır. 15 Temmuz ve 9-12 Mart tarzı olaylarla karşılaşma ihtimali doğacaktır.

Bahsi geçen iki sistem de zafiyetler içerdiğinden bu ikisinden de farklı bir sistem geliştirmek gerekli.

Aslında yapılacak şey hem emir komuta içinde hem de cuntacılık halinde oluşumları engellemek için birbirini dengeleyebilecek iki sistem oluşturmak. Her iki sistem de merkezi olmalı fakat ikisi de tek bir siyasal otoriteye bağlanmalı.

Bu sistem hem dengelemeyi sağlayacak hem de cuntalaşmayı engelleyecektir. Emir komuta zincirinde bir darbe ihtimaline karşı bu iki yapı birbirini dengeleyecektir. İkisi de çok sıkı disipline sahip olduklarından cuntacıların herhangi bir yapıyı ele geçirme şansı da ortadan kalkacaktır. Yani askeri güç merkezlerini çeşitlendirmek esas olmalıdır. Fakat bu çeşitlendirmenin bağlı olduğu nihai adres Cumhurbaşkanı (yani siyasal otorite) olmalı. Aslında bu düzgün işleyen sistem tımarlı sipahiler ile yeniçeriler arasındakine benzer bir denge kurulması anlamına gelecektir.

ABD örneği

Bu anlamda Amerikan ordusu iyi bir örnektir. ABD'nin üç ordusu ve dokuz komuta merkezi olduğu iddia edilebilir. Donanma, Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri uzmanlaşma farklılıklarına rağmen benzer özellikleri nedeniyle birbirlerini dengeleyebilecek yapıdadır. Ayrıca kuvvet komutanlıklarının operasyonel özellikleri de yoktur. Operasyonlar birbirine benzer dokuz birim tarafından dünyanın dört bir tarafında gerçekleştirilir. Böyle bir sistemde hiçbir unsur tek başına siyaseti vesayet altına almaya kalkışamaz veya hiçbir grup bu komuta merkezlerini ele geçirme şansına sahip olamaz.

Böyle bir sistemi kurgulamak için Jandarma ile Genelkurmay birbirinden bütünüyle ayrılmalı ve ikisi de Cumhurbaşkanıya bağlanmalıdır. İkisi de benzer güçlerle donatılmalıdır. Yani Jandarmanın da tank, helikopter ve uçak gibi silahlara sahip olduğu bir yapıda kimse kolayca darbe tezgahlayamayacaktır. Jandarmanın İçişleri Bakanlığına bağlanması bu anlamda çok önemli ve başarılı bir adımdır fakat beklenen etkiyi yaratması için Jandarmanın donanımının güçlenmesi gerekir.

Buna ilaveten başka tedbirler de konuşulabilir. Ordudaki YAŞ gibi teamüller artık yok sayılmalıdır. Atama ve yükseltmeler bütünüyle siyasi kontrole açık hale getirilmelidir. Personel Dairesi gibi kilit noktalar doğrudan sivil hükümetlerin kontrolünde olmalıdır. Özellikle Ankara'daki Beştepe, Çankaya, Genelkurmay, MİT, Emniyet gibi binaların tanksavar ve hava savunma sistemleriyle donatılması gerekir. Bu ana yapı kurulduktan sonra diğer tedbirlerin uyumlu olacak her biri bu ana yapıya eklenebilir.

Yasal Uyarı: Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları TurkuvaZ Medya Grubu'na aittir. Kaynak gösterilse veya habere aktif link verilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı ya da bir bölümü kesinlikle kullanılamaz.

Ayrıntılar için lütfen tıklayın.

> Fetullahçı cuntanın darbe teşebbüsünün ardından (23.7.2016)

> 6 soruda Türk dış politikasında revizyon (2.7.2016)

> 6 soruda terörün son evresi (11.6.2016)

SABAH

SABAH